

De koffer van Vedado

De aankomst van een zwarte koffer veroorzaakt onrust bij de groenteboer van Vedado. De inhoud staat symbool voor een ideologie die sinds 1959 door de Cubanen wordt bestreden. De utopische wereld van Fidel en Che staat op instorten, niet bestand tegen de krachten die op de vleugels van het massatoerisme zijn meegelift.

De jongen naast me in de bus wijst naar mijn koffer en vraagt of ik muzikant ben. Hij zit op het conservatorium en vervoert zijn trompet in een weekendtas. Een echte trompetkoffer zou te veel opvallen, je kan er vergif op innemen dat je dan beroofd wordt. Ik vertel hem dat ik de koffer op een rommelmarkt gekocht heb. Wat erin zit krijgt hij niet te zien want bij de Malecon moet ik eruit. Ik stap uit de bus en loop een stuk langs het strand, op weg naar Hotel Nacional, het mooiste hotel van Havana. Hotel Nacional is vooral bekend uit de films over de Amerikaanse gangsters van de jaren dertig. Het hotel ligt aan de rand van Vedado, een ruim opgezette wijk met kolossale panden opgetrokken in neo-classicistische stijl. Ik passeer de lobby van het hotel en neem de lift naar de hoogste verdieping. Vanaf het dak heb ik een prachtig uitzicht over de stad. In de

fiets. In de jaren negentig liet Castro ze massaal overkomen uit China als onderdeel van zijn groene revolutie. Fietsen is goed voor de mens, het houdt je gezond. Het valt me inderdaad op dat de Cubanen in vergelijking met omliggende landen vitaal en goedlach zijn. Het gemiddelde sterftecijfer is hier even hoog als in Nederland. Op de hoek van calle H en calle 6 kom ik een groep jongens tegen die in zelfgemaakte zeepkarren de heuvel af racen. Versleten lagers doen dienst als wiel, een paar kromme spijkers zijn weer rechtgeslagen en houden de houten latten bij elkaar. Cubanen zijn niet weerloos, alles is hier van waarde. Op allerlei manieren proberen de mensen het hoofd boven water te houden. Kapotte fietszadels worden met draad vastgenaaid, halve blikjes Cristal omgevormd tot asbak.

verte ligt het oude centrum van Havana. Daar is het druk, de Cubanen leven er dicht op elkaar. Hier in Vedado voel ik me beter thuis. De straten zijn breed, de tuinen van de villa's groot en overdadig. Vóór 1959 was dit het territorium van de elite, nu worden de vervallen huizen bewoond door meerdere families.

Ik verlaat het hotel aan de achterkant en loop over La Rampa naar het centrum van Vedado. De taxi's stoten zwarte rookwolken uit. Onder de motorkap van Buicks, Chevrolets en Pontiacs grommen motoren van Russische makelij. Door de slechte economische situatie rijden ze op petroleum. Dat is vijf keer goedkoper dan benzine. Authentieke onderdelen zijn niet meer te krijgen, roestige velgen worden afgedekt met Taiwanese wioldoppen.

De Cubanen die geen taxi kunnen betalen nemen de bus of stappen op de

Door verroeste tralies van hekken kijk ik in hun tuinen. Mijn oog valt op een rij plastic tassen, ze hangen te drogen aan een waslijn. Het zijn tassen van het type dat je in Nederland op de markt tegen komt. Ze scheuren snel maar hier worden ze met zorg gewassen. Bij de staatswinkel Cupet Cimex worden ze gratis weggegeven. Een speciaal logo adviseert de tas te hergebruiken als vuilniszak.

De koffer in mijn hand veert op, ik weet weer waarom ik hier ben gekomen. In gedachte ben ik terug in Rotterdam, lopend door de Koopgoot en over de culturele as. De plastic tassen die ik zoek worden niet zo maar weggegeven. Caissières beweren dat het niet mag van de baas, ik moet eerst iets kopen. In de druilige regen schrijdt de consument voort, zijn aankoop veilig

Lees verder op pagina 68

verpakt. Zonder sollicitatie is hij verworpen tot mini-billboarddrager van het merk. Thuis gekomen pakt hij alles uit en verwondert zich één, twee, drie dagen over de nieuwe aanwinst. De tas heeft zijn functie ondertussen verloren en wordt op donderdagmorgen meegegeven aan de vuilnisman. Hier in Cuba is reclame verboden. Het straatbeeld is daardoor rustig. Ik word niet continu afgeleid door schreeuwerige slogans en felle logo's. De verouderde villa's zijn zoals ze zijn, mijn oog valt rustig op de kleine details die het leven zo mooi kunnen maken.

Af en toe wordt mijn blikveld onderbroken door een in goedkope verf aangebrachte Postbus 51-tekst of één van de vele quotes die Fidel de laatste 45 jaar bedacht heeft. "Si por el socialismo", "Señores imperialistas, no les tenemos absolutamente ningun miedo!" en sinds kort "No contra el terrorismo". Castro doelt hiermee niet alleen op Al-Qaeda, hij heeft het ook over de dubieuze rol die de Amerikanen hebben gespeeld in contrarevolutionaire acties van de maffia uit Miami.

Op de hoek van el Paseo raak ik in gesprek met Yunaisy. Ze is net terug van schoonheidssalon Suchel en heeft haar nagels laten lakken. Ondanks het lage loon van 10 dollar per maand dragen bijna alle Cubaanse vrouwen nagellak. Volgens Yunaisy maak je anders geen kans bij de mannen. Haar gracieuze handen wijzen me de weg naar de dichtstbijzijnde groenteboer. Op het kruispunt van calle 19 en calle 16 bereik ik mijn doel. Tussen roodwitte pilaren verkopen vier mannen groenten en fruit. Ik leg mijn koffer op de toonbank en vraag de chef of hij mijn tassen wil uitdelen bij elke aankoop van zijn klanten. In eerste instantie begrijpt hij me niet, maar als ik de koffer open wordt hij enthousiast. Ze liggen keurig netjes opgestapeld, gegroepeerd per soort. Ik heb 20 types verzameld in alle soorten en maten. Ik mag

ze ophangen aan het touw dat tussen de pilaren is gespannen. Pedro wordt aangewezen als bewaker van de tassen en ik druk hem op het hart dat elke klant niet meer dan één tas meekrijgt.

Agro 19-16 is een coöperatie van meerdere boeren die hun koopwaar van buiten de stad aanvoeren. De tomaten, sinaasappels, komkommers en uien zijn met zorg uitgesteld in metalen bakken. Ze verkopen ook medicinale planten, zelfgebrouwen bier en mierzoete Frutabomba jam.

De klanten die ik spreek klagen over de hoge prijzen. Die zijn de laatste maanden flink gestegen terwijl de lonen hetzelfde zijn gebleven. Het leven in Havana is hard, "no es facil". In deze overlevingsstrijd worden de Cubanen teruggevoerd op hun eerste levensbehoeften, de luxe producten die in sommige winkels worden verkocht zijn slechts weggelegd voor enkelen. Mensen zijn blij met hun gratis tas en verbazen zich over de kwaliteit. Handen gaan liefdevol over het dikke kunststof en de verschillende patronen worden uitgebreid bestudeerd. Als na een kwartier steeds meer vrouwen terugkomen om hun tas te ruilen voor een andere kleur haalt de chef de koffer naar achteren. Hij beperkt de keuze tot zes verschillende soorten en geeft de tassen terug aan Pedro. Leunend tegen de motorkap steek ik een sigaret op. Ik spuug de stukken tabak die op mijn lip blijven hangen op de grond. Vanaf hier ziet de groentezaak eruit als een theaterstuk. Het lijkt wel alsof de tas van Bas speciaal uitgekozen is bij de roodwitte pilaren. Zelfs de kleur past bij de communistische ideologie. Niemand hier weet wie Bas is, niemand weet dat Bas ergens anders op de wereld ook groenten verkoopt.

We, wij, nosotros, jij en ik, wij samen, hier staan we dan. De We-tas en het bijbehorende gevoel is hier beter op zijn plaats dan in Nederland. In Cuba word

je als vreemdeling met open armen ontvangen, Cubanen zijn sociaal in de omgang. Je bent een vriend totdat het tegendeel is bewezen.

De wijzerplaat van zijn horloge zit vol krassen, het wordt tijd dat hij zijn Scratch-Watch inruilt voor een echte Swatch. Het is de vraag of de Zwitserse punctualiteit zin heeft, hij kwam toch altijd al te laat.

Why do you wonder Woman? Take this bag and be happy. Go home and feel wonderful. Be a woman. Be WonderWoman.

Op de baret van Che Guevara prijkt de vijfpuntige ster die afkomstig is van de Cubaanse vlag. Boven de R van Donner zweeft een andere ster, de kleur is als het rode bloed van de revolutie.

Bij de koffer is een opstootje ontstaan. Een vrouw probeert zich te ontfemen over een extra tas maar Pedro weigert. Hij krijgt de volle laag als ze uiteindelijk haar zin niet krijgt. Een oudere vrouw die door iedereen genegeerd wordt loopt tegen mij te tieren dat ik niet moet denken dat de Cubanen dit nodig hebben. Ze is de weduwe van een revolutionair en nog steeds communist in hart en nieren. Het is Lady Sting, altijd op zoek naar iets om in te prikken.

De chef roept me voor de tweede keer naar achteren en dit keer zit er een man op me te wachten. De sfeer is gespannen en hij vraagt me wat dit te betekenen heeft. Waarom heb ik geen culturele vertegenwoordiger en hoe zit dat met mijn vergunning? Hij wil weten wat de teksten betekenen en ik besef opeens dat het verboden is om reclame te maken in Cuba. Omdat ik niet weet wie deze man is en verschillende verhalen heb gehoord over de wijdvertakte macht van de veiligheidsdienst kies ik het pad van verontschuldiging en onwetendheid. Het wordt me terstond duidelijk dat ook het Cubaanse humanisme z'n grenzen kent. Als kunstenaar kan je niet alles zeggen wat je denkt. Het is een publiek geheim dat

een aantal kunstenaars gevangen is gezet of vanwege hun ideeën naar het buitenland verbannen. Ik heb me hier begeven op de dunne scheidslijn van twee verouderde ideologieën.

Ik beloof de papieren de volgende dag in orde te maken en met een half gevulde koffer verlaat ik Agro 19-16. Als ik de hoek om ga heb ik het gevoel dat ik achtervolgd word. Ik heb geen zin om aangeklaagd te worden voor contrarevolutionaire activiteiten en pak op een onverwacht moment de bus. Word ik in de gaten gehouden? Waarom kijkt die man achterin de hele tijd mijn kant op? Tot mijn opluchting stapt hij eerder uit dan ik. Na vele omzwervingen en onverwachte wendingen ben ik er zeker van dat ik alleen ben. Ik loop weer op de Malecon en laat de frisse zeelucht op me inwerken. Mijn geest is nog steeds verward, het kost me moeite om helder te kunnen denken.

Het gezicht van de weduwe duikt weer op, misschien heeft ze wel gelijk. Wat moeten de Cubanen met al die plastic tassen, hét symbool bij uitstek van de westerse massaconsumptie? Mijn actie is niets meer dan een voorbode van wat komen gaat. De mens is van nature hebberig en raakt verbluffend snel ver slaafd aan geld en bezit. De normen en waarden van de revolutie worden in Cuba van binnen uitgehold door de sluipende globalisering. Deze komt het land binnen via het massatoerisme dat notabene door Castro zelf werd aangewezen als voornaamste bron van inkomsten. Nog even en de straten van Vedado hangen vol met uithangborden. Op het trottoir loopt de nieuwe mens van de eenentwintigste eeuw. Anders dan in de droom van Che Guevara draagt hij een plastic tas met boodschappen.

